

Yazar: Berkay Özdemir

*Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mezunu / Stajyer Avukat

Ankara birçok devlet için çok büyük önem teşkil etmiş. Çok imparatorluk görmüş zaman içinde, adı da çok değişmiş ama ortak tek şey, Ankara'ya olan bağlılık olmuş. Farklı medeniyetler hüküm sürmüş, sürekli yerleşime sahne olmuş bir kentten bahsediyoruz. Paleolitik dönemde başlayan Ankara'nın hareketliliği, Neolitik ve Bakır çağlarında da devam etmiştir. Yerleşik düzen çok eskilere dayanır ancak şehrin kim tarafından ve hangi tarihte kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir.

Ankara ve çevresinin Hititler tarafından ele geçirildiği ve bölgede yerleşik düzene geçtikleri düşünülmektedir. Mürted ovası yakınında Bitik'te bir Hitit yerleşmesi saptanmış ve yapılan kazıda eski Hitit dönemine ait bir yerleşim yeri açığa çıkarılmıştır. Ayrıca, Ankara'nın 60 km güneybatısındaki Gavurkale kalıntıları da Hitit döneminin izleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hititler'den sonra Frigler gelmiştir ve Ankara'da ilk önemli yerleşmeyi kurmuşlardır. İşte bu yüzden tarihi efsanelerde ve kaynaklarda Ankara şehrinin kurucusu olarak Kral Midas gösterilir. Hatta şehre, “*gemi çapası*” anlamına gelen Ankrya adı verilmiştir. Öyle ki Frig İmparatorluğu'nun başkenti Gordion, bugün Polatlı ilçesi sınırları içindeki Yassihöyük köyünde yer almaktadır.

Frigler'den sonra Lidyalılar, Ankara bölgesine hâkim olmuşlardır. Onlardan sonra ise Persler tarafından ele geçirilmiştir. Ankara, zaman içinde farklı devletlerin hâkimiyeti altına girmiş olsa da önemini hiç yitirmemiştir. Bunu Pers kralı I. Dareios tarafından yaptırılan ticari ve askeri amaçlı bir yol olan Kral Yolu'nun Ankara'dan geçiyor olmasından anlayabiliriz. Tarih tekerrür etmiştir ve o zamanlarda kervanların ya da orduların geçmesi için yapılan yollar, bugün yerini son teknolojinin ürünü olan demiryollarına ve otoyollara bırakmıştır.

Perslerden sonra Ankara, Makedon İmparatorluğu'nun eline geçer. Hatta kaynaklarda Büyük İskender'in doğu seferi yolculuğunda Gordion'da bir süre konakladığı da belirtiliyor.

Tarihler MÖ 3'ü gösterdiğinde bölge Galatlar'ın hâkimiyeti altına girer ve bir Galat boyu olan Tektosaglar, Ankara'yı başkent yapar. Galatlar, Roma İmparatorluğu'nun MÖ 25'te işgal ettiği ve kendilerine eyalet yaptığı bir bölgedir ve bu bölgenin başkenti Ankyra'dır. Roma İmparatorluğu ikiye bölündükten sonra Bizans sınırları içinde kalan Ankrya, 1073 yılına kadar Bizans şehri olarak varlığı sürdürür. 1071'te Anadolu'nun kapılarını aralayan Selçuklu Türkleri, 1073'te Ankrya'yı ele geçirirler ve Sultan Alaeddin Keykubat döneminde kent en büyük imar çalışmalarına sahne olur.

Julianus Sütunu, Ankara – 1881

Kaynak: eskiturkiye.net

Moğolların Anadolu'yu istilasının ardından, 14. yüzyıl başlarında kent İlhanlıların hâkimiyeti altına girmiştir. Kent, Osmanlılara geçmeden önce bir süre Ahiler tarafından yerel bir yönetimle yönetilmiştir. Selçuklu Beyleri arasındaki güç savaşları ve Haçlı Seferleri sebebiyle sekteye uğrayan Türkleşme sürecinde önemli rol oynamışlar ve başta Ankara olmak üzere, Anadolu'nun Türkleşmesine katkıda bulunmuşlardır. Kentin “Ankyra” adı, İslami devirlerde “Engürü” ve “Angora” biçimlerinde karşımıza çıkarken, kent, 1402 yılında Çubuk ovasında yapılan Ankara Savaşı'na sahne olmuş ve Ankara bir süre Timur kuşatması altında kalmıştır.

Timur'un Anadolu'dan ayrılışından sonra, Mehmet Çelebi (I. Mehmet), Fetret Devri'nin sonunda padişahlığını ilan edince, Ankara'yı tekrar Osmanlı egemenliği altına almıştır.

Uzun bir süre Osmanlı egemenliğinde yaşayan Ankara, nice padişah, nice vezir, nice mimar görmüştür. Bu dönemde sayısız cami, imaret, kervansaray, yol, köprü, han, türbe, anıt, tarihi ev, köşk kazanan Ankara, günümüzde tarihsel ve kültürel açıdan bütün zenginliği ile karşımıza çıkmaktadır.

Ankara'ya Osmanlı'dan sonra sahip çıkan hiç şüphesiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, silah ve dava arkadaşları olmuştur. Stratejik ve jeopolitik konumundan ötürü tarih boyunca çok önemli roller üstlenen Ankara, Mustafa Kemal Atatürk'ün sahneye çıkmasıyla yeni ve belki de en önemli görevine hazırlanmaktaydı. Savaşlardan dolayı yorgun düşmüş, çok kayıp vermiş bir milleti toparlamak ve bağımsızlık mücadelesi vermek ve hatta bu savaştan galip çıkmak, her komutana nasip olmazdı. Düşman tarafından dört bir yandan kuşatılan Anadolu coğrafyasının birçok yeri düşman kontrolündeydi. Gerek Kuvâ-yi Milliye hareketleri gerekse devamında düzenli ordu, düşmanın Anadolu'nun iç kısmına ulaşmasını engelliyordu. Savaşı yönetecek bir karargâh merkezi, ileride kurulacak olan Cumhuriyet'i sırtlanacak bir başkent lazımdı. Mustafa Kemal Paşa, daha İstanbul'dan ayrılmadan önce Ali Fuat (Cebesoy) Paşa ile Milli Mücadele'nin yürütülebileceği en uygun merkez olduğuna karar vermişlerdi.

Atatürk'ün Ankara'ya gelişine kadar geçen olaylar (sırasıyla İstanbul'daki temasları, Anadolu'ya geçişi, Havza, Amasya, Erzurum ve Sivas'ta yaptığı çalışmalar), birbirine eklendikçe etkisi artan bir zincirin halkalarını oluşturmuştu. Bu zincirin oluşumunda onun üstün liderliği, komutanlığı, milletine güveni, teşkilatçılığı ve ileriye görüşü önemli bir rol oynamıştı.[1]

Ankara, 27 Aralık 1919'da tarihi günlerinden birini yaşıyordu. Uzaklarda bir motor gürültüsü vardı. Sonra, korna sesleri. Evet, geliyordu Mustafa Kemal. "Bandırma" vapuruyla Samsun'a gelen Osmanlı Paşası o "Miralay Mustafa Kemal Hazretleri" değildi bu gelen. Anadolu hareketini başlattığı için boynunda sarayın "idam fermanını" taşıyan, bütün rütbelerinden istifa etmiş ve "Milletin bağına dönmüş bir fert olarak" sadece Mustafa Kemal'di. Yüzlerce Ankaralı, büyük kurtarıcıyı ve arkadaşlarını Dikmen sirtlarında karşılamıştı. O zaman Ankara'nın nüfusu ancak 20-22 bin kadardı. Civar köy, kasaba ve şehirlerden gelenle karşılayıcıların sayısı 30-40 bini çoktan geçmişti. Bu coşkulu karşılama Mustafa Kemal Paşa'yı çok duygulandırmış, Ali Fuat Paşa'nın "Ankara'yı nasıl buldunuz paşam?" sorusuna "Cidden fevkalade, tebrik ederim. Ankara hakikaten milli bir merkez haline gelmiş." demişti.[2]

O günleri yaşayan Naşit Hakkı ise, Mustafa Kemal'in gelişini şöyle anlatıyor: "27 Aralık 1919'da, yiğit Ankaralılar, Kızıl Yokuş'tan eskimiş bir otomobil içinde inen bir çift gök rengi gözün derinliklerinde, vatan ufuklarından esaret bulutlarının dağılışını görmüşler, yurdun kurtuluşuna inanmışlar ve onu edebi reis tanımışlardı. Yassı bir deri kalpağın altında zayıf bir yüz, kaç ay, kaç yıl ve yıllar milleti için rahat nedir görmemiş çelikleşmiş, sarı bir çehre ve içe işleyen sıcak bir bakış. Boz palto altında sivil bir yol elbisesi kumandanca bir yürüyüş. Mustafa Kemal, Ankara'ya böyle gelmişti."[3]

Heyet-i Temsiliye merkezi olarak Ankara'nın seçilmesi önemli stratejik sebeplere dayanıyordu. 1919 yılı şartlarına göre Ankara, Anadolu'da başlatılacak bir mücadelenin yürütüleceği en ideal yer gibi görülüyordu. Merkezi konumu, işgal altında bulunan yerlere olan mesafesi, limanlar demiryolları ve telgraf şebekesinden yararlanma kolaylığı, 20. Kolordu'nun Ankara'da bulunması ve Ankaralıların Milli Mücadele'ye candan bağlılıkları Ankara'nın merkez seçilmesinde en önemli faktörlerdendi. Ayrıca Ankara, Sivas Kongresi'nde kabul edilen Misak-ı Milli kararları ile sınırları çizilen yeni Türk Devleti için de ileride başkent olabilecek her türlü özelliği taşıyordu. Tüm bu nedenler Mustafa Kemal Paşa'nın ileri görüşünün sonucunu göstermektedir.

Büyük Millet Meclisi Önü, 1920

Heyet-i Temsiliye'nin kurulduğu, Erzurum Kongresi'nden başlayarak TBMM'nin açılışına kadar devam eden çalışma süresi içinde Ankara'daki çalışmaların özel bir önemi bulunmaktadır. Bu çalışmalar içinde, içte dışta Heyet-i Temsiliye'nin milletin temsilcisi olduğuna, padişah hükümetinin gafletini ve milletin yaptığı hayatta kalma mücadelesini henüz kavrayamayan ve halen milleti padişahın kurtarabileceğini zannedenleri inandırmak en önemlisi idi. Heyet-i Temsiliye'nin varlığını kabul ettirmek ve nihayetinde TBMM'nin açılmasını hazırlamak çok önemli ve hayati çalışmalar arasındaydı. İşte bunların tamamının yapılabileceği en uygun ortam ise Ankara idi. Nitekim başarılı da olundu. 23 Nisan 1920'da Türkiye Büyük Millet Meclisi kuruldu.

Bu meclis, 12 Mart 1921'de İstiklal Marşı'nı kabul etmiş, 5 Ağustos 1921'de Mustafa Kemal Paşa'ya Başkomutan unvanını vermiş, 1922'de saltanatı kaldırmış, 29 Ekim 1923'te cumhuriyeti kurup ülkenin adını koymuş, cumhuriyetin ilk anayasası olan 1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nu yürürlüğe koymuş, ülkemizin bugün muasır medeniyetler seviyesinde olmasının temel taşı olan sayısız inkılabı hayata geçirmiştir.

Cumhuriyet tarihimizin neredeyse tüm mühim adımları Ankara'da atıldı. Bir imparatorluğun yıkılması da yeni bir devletin doğması da genç cumhuriyetin hızla büyümesi de. Hepsi başkent Ankara'da oldu. Milattan önce imparatorlukların ticaret yollarına merkezlik eden de Ankara, Selçuklu Devleti'ne uç beyliği yapan da. Osmanlı taşrasının en büyük ticaret merkezlerinden biri de Ankara, Osmanlı'nın tarihe karışmasına sebebiyet veren gelişmeleri hazırlayan da. Ankara'nın hem dünya hem de Türk tarihinde çok önemli bir yeri vardır ve bu yeri kaybetmeyeceği de aşikârdır.

Mustafa Kemal Paşa'nın, 27 Aralık 1919'da Ankara'da Karşılığını Tasvir Eden Bir Resim

Dipnot

[1] Dr. Cemil ÖZGÜL, Atatürk'ün Ankara'ya Gelişi, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt X, Sayı 28, Mart 1994, s. 137.

[2] age., s. 138.

[3] Aktaran: Av. Erdoğan KILIÇ, Atatürk'ün Ankara'ya Gelişi, Hukuk Gündemi Dergisi Atatürk Özel Sayısı 2013, s. 21-23.